

Rovnakú štátnu podporu (tiež aj krajinskú a okresnú) žiadame aj pre novostavby a pre-stavby verejných školských budov štátnych, obecných a cirkevných rovnako. Nadobudnutého a vžitého práva cirkevných učiteľov na Slovensku, že boli na svojich staniach doživotne, definitívne ustanovení, čo najrozhodnejšie sa pridržame a dôrazne odmietame každú zjavnú alebo tajnú snahu ich tohoto historického práva pozbaviť. Varujeme, aby pod zaobaleným heslom „unifikácie školstva“, „jednotnej národnej školy“ (návrh zákona p. ministra školstva dr. Ivana Dédera) siahalo sa na Slovensku na existenčné základy historického cirkevného školstva a tým aj na existenciu slovenského učiteľstva, lebo sme si istí, že každý podobný pokus bol by živelným odporom domorodého obyvateľstva čo najrôznejšie odmietnutý a zapríčinil by nové neželané a skazonosné vnútorné napnutia, nsváre a boje. Na základe prevedeného školského plebiscitu z roku 1924 je treba riešiť školskú otázku na Slovensku tunajším pomerom primerane svojrázne, autonómne, podľa stavu: „Status quo“. Ohľadom dozoru školy, nech je uzavretá vzájomná dohoda štátu s doterajšími udržiavateľmi škôl.“

Za
Zemský Učiteľský Spolok na Slovensku

s výrazom hlbokkej úcty

tajomník ZUS-u.

senátor Hancko,
predseda ZUS-u.

DOPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. R-5, k. 396. Opis, strojopis.

a – Adresováno: Pán Dr. T. G. Masaryk, prezident Česko-slovenskej republiky, Praha.

1 – Ve dňoch 13.–15. 8. 1933 se v Nitre konaly oslavy výročia posväcenia prvého kresťanského kostela na Slovensku. HSLŠ jich využila k propagácii autonomizmu, keď si stoupenci strany vynutili vystoupenie Andreje Hlinky.

A. Gašparíková T. G. Masarykovi
Lake Nemahbin, 10. září 1933

/229

Lake Nemahbin 10/IX., 1933

Pane Prezident,

tu v strednom Wisconsinu sú tiché modré jazierka – všetky majú indiánske mená – sem si chodievame vydýchnuť z množstva dojmov a z ruchu amerického.

Skúsili sme dosiaľ už hodne. Veľkou skúsenosťou bola cesta na Západ. Šli sme do Yellowstonu cez severné štáty North Dakota, Montana, Wyoming, kde míle a míle ide vlak cez neobývané priestranstvá a kde len zavrže človek ranguera na koni neďaleko ohrady so stádom, do ktorej vedie zablatená cesta. Na newyorských uliciach sa nám zdalo, že ľudia už nemajú pre seba dosť miesta a tu sme sa presvedčili, koľko táto veľká zem má ešte možnosti vývoja.

V Yellowstonskom parku na gejzire hľadí človek ako na kuriozitu; ohromnosť a divokosť Kordiller skoro až tlačí Európana; ale Canyon pôsobí dojmom celkom neobyčajnej vznešenej krásy.

Po tomto výlete dostali sme sa do Chicaga a dosť dobre obzreli sme si mesto i výstavu.¹ Výstava je ako Amerika: tolko práce [...]a, že to pôsobí až romanticky.

V university settlement^b navštívila som milú miss Mary MacDowel. V salonku v strede má Váš obraz a okolo obrazy ľudí, ktorí sú jej drahí – z nich väčšina sú Čechoslováci. I jej slová boli samá úprimná sympatia.

V Chicagu videla som, ako žijú naši krajanovia, zámožní i chudáci. Navštívili sme niekoľkých doma, videli sme ich hrať divadlo a boli sme s nimi na večierku, ktorý pre nás usporiadali. Boli tam väčšinou Turčania – z rodín, ktoré poznám – a Brezovania. Mohla som pozorovať, čo získali v tejto zemi svobody a rovnosti. Povedala som im, keď som ďakovala za pozdrav, čo je najväčším ziskom mojej cesty, že až tu pochopila som do gruntu Váš ideál, stvoriť pre náš národ takú organizáciu štátu, ktorá zaisťuje svobodný vývoj každému človeku.

Ale títo ľudia i majú zmysel pre štát. Sotva u nás dnes stolová spoločnosť, vyše dvesto ľudí, hovorila by tak bezvýhradne a určite československy a objektívne. Autonomizmus v Amerike má prívržencov len u ľudí, ktorí sa tu ešte ničomu dobrému nenaučili, ale od tých dnes ani hmotnej ani mravnej podpory čakať nemôže.

V Milwaukee dostali sme sa hodne i do spoločnosti americkej. Ľudia až na podiv sú informovaní o európskych pomeroch – to je vraj teraz dosť všeobecné. S posmechom sa spomínalo po novinách i vo verejnosti, že nejaký senátor z Texasu na londýnskej konferencii² nevedel, kto je Beneš „the smartest little statesman of Europe“.^c Naša republika – i keď sa jej trocha zazlieva, že poslednú splátku na dlh nezaplatila – má tu dobré meno.³ Zato všade nesympatie Nemecko. O ťažkostiach domácich sa hodne hovorí – i my sme ich pozorovali – ale Amerikáni majú dosť dobrej nádeje, že ich prekonajú.

Po tieto dni dokončíme posledný odsek našej cesty cez Pittsburg[h] a Washington do New Yorku, kde 27/IX. vypluje naša loď do Európy.

Prosím, Pane Prezident, nezazlejte mi, že Vám pišem – mám tak mnoho na srdci.

Vám a rodine Vašej cele oddaná

Anna Gašpariková

DOPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. Kor-II-91. Originál, rukopis.

a – Nečitelné slovo.

b – University settlement – univerzitní areál, kampus.

c – The smartest little statesman of Europe – nejchytřejší malý státník Evropy.

1 – V roce 1933 se v Chicagu konala Světová výstava.

2 – Jde o mezinárodní hospodářskou a finanční konferenci svolanou za účelem společného postupu států při překonávání světové hospodářské krize. Konference byla zahájena 12. 6. 1933.

3 – Jde o splácení alikvotní části někdejšího rakousko-uherského státního dluhu a státních půjček u dohodových států, známého v Československu jako tzv. příspěvek za osvobození.

Š. Osuský T. G. Masarykovi^a
[Topoľčianky], 11. září 1933

/230

11. IX. 1933

Pán prezident,

prikladám konkrétne body týkajúce sa Slovenska, o ktorých sme v sobotu hovorili.

Oddaný

Osuský.

9. IX. 33

Slovensko

- 1) Zastaviť posielanie českých úradníkov na Slovensko, keď sú rovnako kvalifikovaní Slováci na miesto, ktoré sa má obsadiť. Námitka: legionársky zákon. Treba nájsť korektív.
- 2) Dať do penzie úradníkov, ktorí si ju vyslúžili. Námitka: platiť penziu vyslúžením a plat novým úradníkom, znamená ďalšie rozpočtové zatíženie.
- 3) Prispôbenie železničných tarífov zemepisnej polohy republiky a životným hospodárskym potrebám Slovenska. Doprava z východného Slovenska do Čiech je drahšia ako je doprava z cudziny.
- 4) Pri pozemkovej reforme brať ohľad na tých, ktorí pôdy nemajú, viac, ako na tých, ktorí pôdu už majú.
- 5) Pri obchodných zmlúvach brať ohľad na potreby Slovenska. Pri vypovedaní obchodnej zmlúvy s Maďarskom, kvôli obiliu úplne obetované bolo stredné a východné Slovensko žijúce z drevárskeho priemyslu a výroby dreva.
- 6) Vybaviť vec cirkevných statkov cirkve katolíckej, na ktorých je nútená štátna správa.
- 7) Vec slov[enskej] ev[anjelickej] teologickej fakulty.
- 8) Systematizovanie deväť farárskych miest evanjelických, kde posiaľ Slováci musia chodiť do maďarského kostola.
- 9) Úprava podpory slov[enskej] ev[anjelickej] cirkve, najmä úprava dlhov na cirkevných budovách školských, ktoré premenené boli na mešťianky, pričom dlh na školách ponechaný bol cirkvám.